

พยาธิแพทย์ไทยในเวทีโลกคนแรก

ศาสตราจารย์ นายแพทย์สัญญา สุขพนิชนันท์

ภาควิชาพยาธิวิทยา, คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐.

ถ้าเอ่ยชื่อศาสตราจารย์ นายแพทย์เฉลิม พรหมมาส อดีตหัวหน้าแผนกพยาธิวิทยา โรงพยาบาลศิริราช พ.ศ. ๒๔๗๑-๒๔๘๕ (ต่อไปจะใช้คำเรียกว่า “อาจารย์หลวงเฉลิมฯ” ตามชื่อบรรดาศักดิ์ที่ท่านได้รับ คือ หลวงเฉลิมคัมภีรเวชช์) บรรดาแพทย์และพยาธิแพทย์ทั่วไปคงรู้จักท่านหรือเคยได้ยินชื่อของท่าน โดยเฉพาะเมื่อกล่าวถึงวงจรชีวิตพยาธิตัวจิ๋ว ที่ท่านกับศาสตราจารย์ นายแพทย์สวัสดิ์ แดงสว่าง ได้ค้นพบเป็นครั้งแรกในโลก และตีพิมพ์เผยแพร่เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ในวารสาร Journal of Parasitology โดยบทความมีชื่อว่า “Preliminary report of a study on the life cycle of *Gnathostomiasis spinigerum*”^๑ อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลงานวิจัยของคนไทยล้วนในระดับโลกชิ้นแรกที่น่าความภาคภูมิใจมาสู่ชาวไทยอย่างยิ่งในสมัยนั้น นอกจากนี้ อาจารย์หลวงเฉลิมฯ ยังเป็นพยาธิแพทย์ไทยคนแรกที่ได้รับการฝึกอบรมจากต่างประเทศ โดยหลังจากที่ท่านได้รับทุนพระราชทานให้เล่าเรียนจากสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก หรือ “สมเด็จพระบรมราชชนก” และเป็นคนแรกของไทยที่ได้รับปริญญาสาธารณสุขศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตจากมหาวิทยาลัย Johns Hopkins ในปี พ.ศ. ๒๔๖๖ แล้ว ท่านได้ปฏิบัติงานและเรียนรู้วิชาพยาธิวิทยา โดยทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยอาจารย์ในวิชาพยาธิวิทยาระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๖๖-๒๔๖๘ ณ มหาวิทยาลัย Johns Hopkins โดยมี

ขณะนั้น^๒ (Prof. MacCallum เป็นพยาธิแพทย์ที่มีชื่อเสียงมาก ท่านได้แต่งตำราพยาธิวิทยาที่ใช้เป็นตำรามาตรฐานในสมัยนั้น ซึ่งใช้เป็นตำราเรียนในศิริราชในสมัยนั้นด้วย)^๓ ดังนั้นอาจจะสรุปได้ว่าอาจารย์หลวงเฉลิมฯ เป็นพยาธิแพทย์ไทยคนแรกที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ

แต่จากการสืบค้นหลักฐานทางประวัติการแพทย์เท่าที่จะหาได้นั้น กลับพบว่าพยาธิแพทย์ไทยในเวทีโลกคนแรกตามชื่อเรื่องบทความที่แสดงไว้นี้ได้กระองอำมาตย์โท ขุนศรีวิชัย (เทียบ สุ่มสวัสดิ์ และต่อไปนี้จะเรียกว่า “อาจารย์ขุนศรีฯ”)^๔ (รูปที่ ๑) ซึ่งจบแพทย์ประกาศนียบัตรในปี พ.ศ. ๒๔๖๐ รุ่นเดียวกับอาจารย์หลวงเฉลิมฯ และศาสตราจารย์ นายแพทย์ขุนเกตุทัตศนวิทยาพยาธิ (เกตุ สุกันเทคุณ อดีตหัวหน้าแผนกพยาธิวิทยาศิริราช พ.ศ. ๒๔๙๔-๒๕๐๑ และต่อไปนี้จะเรียกว่า “อาจารย์ขุนเกตุฯ”) ขณะที่อาจารย์หลวงเฉลิมฯ เริ่มรับราชการโดยทำงานในห้องตรวจเชื้อ (ตึกเสาวภาคย์) โรงพยาบาลศิริราช อาจารย์ขุนศรีฯ กลับสมัครเข้าประจำกองทหารอาสาสงครามไปทวีปยุโรปเมื่อครั้งสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๑ ซึ่งไทยประกาศสงครามกับประเทศเยอรมัน ออสเตรียและฮังการี เป็นเวลา ๒ ปี โดยเริ่มต้นด้วยตำแหน่งนายหมู่ใหญ่ในกรมนักเรียนแพทย์ เสือป่าหลวง ร.๖. ในปี พ.ศ. ๒๔๖๐ ต่อมาได้เลื่อนยศเป็นนายสิบโทในกองทหารอาสาสงครามทวีปยุโรป ไปประจำการในประเทศฝรั่งเศสในปี พ.ศ.

รูปที่ ๑. รองอำมาตย์โท ขุนศรีวัช (เทียบ สุ่มสวัสดิ์) รูปถ่ายในหนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ (ได้รับอนุญาตจากรองศาสตราจารย์ นายแพทย์พิศักดิ์ สุ่มสวัสดิ์ บุตรชายของอาจารย์ขุนศรีฯ เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๒) รูปนี้เป็นรูปเดียวกับที่ปรากฏในหนังสือเวชนิสสิต ๒๔๗๘ ซึ่งตัดกรอเป็นรูปไข่

๒๔๖๑ ก่อนกลับมารับราชการในแผนกปาไธโลยี (พยาธิวิทยาในปัจจุบัน) โรงพยาบาลศิริราช ซึ่งก่อตั้งโดยศาสตราจารย์ นายแพทย์ Aller Gustin Ellis (A.G. Ellis หรืออาจารย์เอลลิส) ในปี พ.ศ. ๒๔๖๒ ในขณะนั้นจะมีแพทย์ไทยที่ทำงานในแผนกปาไธโลยี ๔ คนคือ อาจารย์หลวงเฉลิมฯ อาจารย์ขุนศรีฯ อาจารย์ขุนเกตุฯ และอาจารย์หลวงไตรภพยานุการ (แปลก ทศนิยะเวช และต่อไปนี้จะเรียกว่า “อาจารย์หลวงไตรฯ”)* อาจารย์หลวงไตรฯ สำเร็จแพทย์ประกาศนียบัตรจากโรงเรียนราชแพทยาลัย ในปี พ.ศ. ๒๔๕๗ (รุ่นที่ ๒๐) รุ่นเดียวกับพระบำราศนราดูร (หลง เวชชาชีวะ) โดยอาจารย์หลวงไตรฯ สอบไล่ได้เป็นที่ ๑ ของชั้น เมื่อจบแพทย์ได้รับราชการอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราชฯ แต่ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๖๐ ได้กลับมารับราชการในศิริราช โดยทำงานอยู่แผนกตรวจเชื้อโรค และแผนกโรคเกี่ยวกับอวัยวะภายใน ซึ่งเป็นยุคก่อนการก่อตั้งแผนกปาไธโลยี ในปี พ.ศ. ๒๔๖๗ อาจารย์หลวงไตรฯ ได้รับทุนมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ (Rockefeller Foundation) ไปศึกษาธุงาน

Hopkins นับเป็นนักแบคทีเรียวิทยาคนแรกของไทย ท่านได้เป็นหัวหน้าแผนกพยาธิวิทยา โรงพยาบาลศิริราช ต่อจากอาจารย์หลวงเฉลิมฯ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๘๕-๒๔๙๔

อาจารย์ขุนศรีฯ รับหน้าที่สอนพยาธิวิทยาในแผนกปาไธโลยีให้กับนักเรียนแพทย์ประกาศนียบัตรของโรงเรียนราชแพทยาลัย ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งแผนก และ ๕ ปีต่อมา ในปี พ.ศ. ๒๔๖๗ ท่านได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นขุนศรีวัชฯ และในปี พ.ศ. ๒๔๗๐-๒๔๗๓ ท่านได้รับทุนมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ไปศึกษาวิชาพยาธิวิทยาที่โรงพยาบาล Boston City Hospital เมือง Boston รัฐ Massachusetts ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เรียนจาก Prof. Dr. Frank Burr Mallory ปรมาจารย์ทางพยาธิวิทยา^{๖,๗} และที่โรงพยาบาล Strong Memorial, University of Rochester School of Medicine and Dentistry เมือง Rochester รัฐ New York ประเทศสหรัฐอเมริกา^๘ (หมายเหตุ: ในบทความเรื่อง “การประชุมอภิปรายเวชกรรม-พยาธิวิทยาในศิริราช”^๙ ซึ่งตีพิมพ์ในสารศิริราช พ.ศ. ๒๕๔๙ ผู้นิพนธ์ได้ให้ข้อมูลผิดพลาดไปว่า อาจารย์ขุนศรีฯ ไปศึกษาวิชาพยาธิวิทยาที่มหาวิทยาลัย Johns Hopkins) ณ University of Rochester School of Medicine and Dentistry นี้เอง อาจารย์ขุนศรีฯ ได้มีโอกาสทำงานวิจัยกับ Prof. Dr. George H. Whipple (รูปที่ ๒) คนบดีของคณะแพทยศาสตร์ที่นั่น ซึ่งเป็นพยาธิแพทย์ที่มีชื่อเสียงอย่างมากในขณะนั้น^{๑๐} Prof. Whipple สำเร็จแพทยศาสตรบัณฑิต และการฝึกอบรมเป็นพยาธิแพทย์จากมหาวิทยาลัย Johns Hopkins ขณะจบแพทย์ได้ ๒ ปี และทำหน้าที่เป็นแพทย์ผู้ช่วยงานพยาธิวิทยา (assistant in pathology) ได้ทำการตรวจศพที่มีโรคน่าสนใจโรคหนึ่งซึ่งตรวจพบการสะสมของไขมันและกรดไขมันในเนื้อเยื่อของลำไส้และต่อมน้ำเหลืองที่ mesentery และเขียนรายงานไว้ในวารสาร Bulletin of the Johns Hopkins Hospital ซึ่งต่อมาแพทย์ทั่วโลกรู้จักโรคนี้ในชื่อของ “Whipple disease”^{๑๑} Prof. Whipple ได้ทำงานที่มหาวิทยาลัย Johns Hopkins อยู่ยาวนาน ๙ ปี จนได้ตำแหน่งรองศาสตราจารย์ ต่อจากนั้นได้เป็น Professor of Research Medicine ที่ University of California

รูปที่ ๒. อาจารย์ขุนศรีฯ ถ่ายรูปหมู่กับคณะวิจัยและ Prof. George H. Whipple (ผู้ได้รับรางวัลโนเบลในปี พ.ศ. ๒๔๗๗) อาจารย์ขุนศรีฯ ยืนอยู่แถวหลัง คนที่ ๒ จากซ้ายของรูป ส่วน Prof. Whipple นั่งกอดอก คนที่ ๓ จากซ้ายของรูป (รูปจากหนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ได้รับอนุญาตจากรองศาสตราจารย์ นายแพทย์พิศักดิ์ สุ่มสวัสดิ์ บุตรชายของอาจารย์ขุนศรีฯ เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๒)

Medical School และเป็นผู้อำนวยการของ Hooper Foundation for Medical Research ต่อมาได้เป็นคณบดี และท้ายสุดได้เป็น Professor of Pathology และคณบดีของ University of Rochester School of Medicine and Dentistry ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๔ โดยมีงานวิจัยเกี่ยวกับสรีรวิทยาและพยาธิวิทยาของตับ เริ่มจากงานวิจัยเกี่ยวกับภาวะดีซ่าน (jaundice) พัฒนามาเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเม็ดสีน้ำดี (bile pigment) กับฮีโมโกลบิน และต่อมาเป็นการศึกษาภาวะซีด ซึ่งใช้สุนัขเป็นสัตว์ทดลอง จนพบว่า เนื้อตับสดเป็นแหล่งอาหารสำคัญในการสร้างเม็ดเลือด^{๑๑} Prof. Whipple ได้รับรางวัลโนเบลในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ร่วมกับ Prof. Dr. George Minot และ Prof. Dr. William P. Murphy (๒ คนหลังนี้อยู่มหาวิทยาลัย Harvard) จากการค้นพบวิธีการรักษา pernicious anemia ด้วยอาหารที่มีตับผสมอยู่^{๑๒}

อาจารย์ขุนศรีฯ ได้มีโอกาสเป็นผู้ร่วมงานในคณะวิจัยของ Prof. Whipple ซึ่งได้รับรางวัลโนเบลดังกล่าว โดยก่อนหน้าการประกาศรางวัล ๓ ปี ในปี พ.ศ. ๒๔๗๔ อาจารย์ขุนศรีฯ ได้ร่วมงานกับคณะวิจัยของ Prof. Whipple ตีพิมพ์ผลงานวิจัยในสุนัขดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นถึง ๒ เรื่อง ลงตีพิมพ์ใน American Journal

of Physiology โดยเรื่องแรก อาจารย์ขุนศรีฯ เป็นผู้พิมพ์ชื่อแรก และเรื่องที่สอง ได้เป็นผู้พิมพ์ชื่อที่สอง ดังนี้

๑) Khun Sribhishaj, William B. Hawkins, and George H. Whipple. I. BILE PIGMENT AND HEMOGLOBIN INTERRELATION IN NORMAL DOGS. Am J Physiol 1931; 96:449-462.

๒) W. B. Hawkins, K. Sribhishaj, F. S. Robscheit-Robins, and G. H. Whipple. II. BILE PIGMENT AND HEMOGLOBIN INTERRELATION IN ANEMIC DOGS. Am J Physiol 1931;96:463-476.

[หมายเหตุ: การสืบค้นนี้ใช้วิธีพิมพ์ชื่อ “Sribhishaj K” ลงในเว็บไซต์ Google Scholar (<http://scholar.google.co.th/>)

จะเห็นได้ว่า อาจารย์ขุนศรีฯ ได้มีโอกาสร่วมทำงานวิจัยชิ้นสำคัญ ๒ เรื่องที่เป็นส่วนหนึ่งของผลงานวิจัยทั้งหมดซึ่งนำไปสู่การได้รับรางวัลโนเบลของ Prof. Whipple ผู้พิมพ์ชื่อแรก อาจารย์ขุนศรีฯ อาจไม่ได้เขียนต้นฉบับนี้เองทั้งหมด เพราะท่านต้องเดินทางกลับประเทศไทยในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ ขณะที่ผลงานทั้งสองเรื่องนี้ได้รับการตีพิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๔๗๔ คงเป็นไปได้ยากสำหรับอาจารย์ขุนศรีฯ ในการจัดการต้นฉบับให้แล้วเสร็จเมื่อกลับมาอยู่เมืองไทยแล้ว เพราะในอดีตนั้น การติดต่อสื่อสารเป็นไปได้ยาก อย่างไรก็ตาม การที่อาจารย์ขุนศรีฯ ได้เป็นผู้พิมพ์ชื่อแรก ทั้งที่ท่านเป็นชาวต่างชาติในคณะวิจัยนั้น แสดงว่า ท่านต้องมีส่วนในการทำงานวิจัยชิ้นแรกอย่างมาก และคงต้องยอมรับว่า ตัว Prof. Whipple และผู้ร่วมวิจัยในคณะนี้มีจรรยาบรรณนักวิจัยที่ดียิ่ง

มีเรื่องที่น่าสนใจเกี่ยวกับผลงานทั้งสองเรื่องนี้คือ อาจารย์ขุนศรีฯ เลือกที่จะใช้ชื่อบรรดาศักดิ์มากกว่าชื่อจริงของท่าน ถ้าไม่ทราบข้อเท็จจริงนี้คงจะสืบค้นผลงานของท่านในอินเทอร์เน็ตไม่ได้ แต่ในความเป็นจริงแล้ว ผู้พิมพ์ต้องยกความดีนี้ให้แก่หนังสือเวชชนิสิต ๒๔๗๔ ที่ลงผลงานทั้งสองเรื่องนี้ไว้ (แต่ขาดเลขหน้า)

เป็นที่น่าสังเกตว่า การพิจารณาผลงานทางวิชาการของไทยนั้นให้ความสำคัญกับงานวิจัยที่ทำขึ้นในสถาบันหรือในประเทศเท่านั้น แต่ถ้าคนไทยไปร่วมอยู่ในคณะวิจัยของต่างประเทศแล้ว มักไม่ได้รับการ

ยอมรับหรือให้ความสำคัญ จะเห็นได้ชัดเจนในกรณีของ อาจารย์ขุนศรีฯ ไม่มีกล่าวถึงในประวัติการแพทย์ของไทยในที่เคยเลย แม้ในหนังสือเวชชนิสิต ๒๔๗๘ ซึ่งจัดทำขึ้นในช่วงที่มีการประกาศรางวัลโนเบลในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ปรากฏว่า มีแต่การกล่าวชื่นชมอาจารย์หลวงเฉลิมฯ และอาจารย์สวัสดิ์ในการค้นพบ secondary intermediate host ของพยาธิตัวจิ๋ว แต่ไม่มีมีการกล่าวชื่นชมอาจารย์ขุนศรีฯ ถึงผลงานของท่านเลย จะมีก็แต่การกล่าวถึงอาจารย์ขุนศรีฯ เฉพาะในแง่ความเก่งกาจและการสอนที่น่าประทับใจของท่านเท่านั้น โดยเขียนไว้ดังนี้ “ปาโกลิยิสต์คนหนึ่งของเมืองไทย ความสำคัญของปาโกลิยิสต์เข้าหูเราเสมอ Quiz ของท่านทุกคราวสนุก Mallory เป็นนามที่ท่านอ้างถึงบ่อยและแน่นอน ศิษย์ของ Mallory ต้องเป็น Histo-pathologist ที่แข็งแกร่งดุจท่านอาจารย์ของเรา เราภูมิใจที่เป็นศิษย์ของขุนศรีฯ และทุกคนอยากทำ Autopsy เร็ว ๆ และดูกล้องเก่งเหมือนท่าน”^๑ นอกจากนี้แล้วตัวอาจารย์ขุนศรีฯ เองคงไม่ต้องการโอ้อวดในเรื่องผลงานวิจัยที่ท่านได้ทำมา เพราะมีการบันทึกไว้น้อยมาก เท่าที่สืบค้นได้นั้น มีขุนนิยบุคคลในวงการแพทย์ไทย ๒ ท่านที่ได้กล่าวถึงเรื่องผลงานวิจัยของอาจารย์ขุนศรีฯ ไว้ในหนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพของอาจารย์ขุนศรีฯ^๒ คือ ศาสตราจารย์ นายแพทย์สุต แสงวิเชียรและนายแพทย์ใช้ญินพันธ์

สำหรับชื่อเสียงในการสอนวิชาพยาธิวิทยาของอาจารย์ขุนศรีฯ นั้นเป็นที่เลื่องลืออย่างยิ่งในสมัยนั้น ผู้ที่เขียนบรรยายไว้ได้อย่างชัดเจนมากที่สุดในเรื่องนี้คือ ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ซึ่งได้เขียนไว้ในหนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพของอาจารย์ขุนศรีฯ อีกเช่นกัน โดยท่านได้ให้หัวเรื่องว่า “ครูแท้” เพื่อยกย่องอาจารย์ขุนศรีฯ ดังนี้: “เราได้เรียนกับอาจารย์ซึ่งเพิ่งกลับมาใหม่เอี่ยมจากสหรัฐฯ, คือ “คุณครูขุนศรีฯ”. ท่านผู้นี้ด้อยกว่าอาจารย์เอ็ดลิสเป็นอย่างมากในเรื่องขนาดของร่างกายแต่เหนือกว่าอย่างยิ่งในด้านความว่องไวเข้มแข็ง. ข้าพท่านยังตาไวเมื่อใครสับปะหงก, หูไวเมื่อใครกรน, และมือไวไปซ้อลค์เร็วและแม่นยำด้วย, ทำให้บรรยากาศในการเรียนพยาธิวิทยา

ในตอนบ่ายเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก...” “คุณครูขุนศรีฯ ท่านเป็นครูจริง ๆ ท่านเห็นเราไม่รู้จักวิธีศึกษา, คอยแต่จะรับการป้อนจากอาจารย์ จึงใช้วิธียั่วเหยงของ ท่านยุ้งเราให้เกิดมานะ, บากบั่นหาความรู้ใส่ตัวเองจนเป็นผลสำเร็จ, แท้จริงนั้นท่านก็เพียบพร้อมอยู่ด้วยเมตตาคุณ, กรุณาคุณ และอนุสิฏีคุณ ตามแบบฉบับของครูที่ดื้นเอง, ถ้าจะตั้งคำขวัญสำหรับท่านว่า “ปากเป็นตะไกร, ใจเป็นครู” ก็น่าจะเหมาะสมอย่างยิ่ง.” “บทเรียนสำคัญอย่างหนึ่งที่พวกเราได้รับจากการได้เฝ้ามองกับคุณครูขุนศรีฯ คือ การอ้างหลักฐาน ไม่ว่าจะพูดอะไรขึ้นมาจะต้องอ้างหลักฐานทั้งนั้น” “ตลอดชีวิตของการเป็นนักเรียนและนิสิตนักศึกษาของผู้เขียน ได้ผ่านครูอาจารย์มาเป็นจำนวนมาก, ... แต่ที่ดีในหลายทางพร้อม ๆ กัน และดีจริง ๆ ก็เห็นมีที่คุณครูขุนศรีฯ ท่านหนึ่ง. ท่านเกือบจะไม่ให้ความรู้แก่เราเลย, แต่ท่านได้ทำให้เราเกิดความรู้สึกดีและชนิดถูกต้อง, ซึ่งฝังใจเรามาตลอดเวลาหลายสิบปี... ทั้งนี้ต้องยกให้เป็นผลงานของความอุตสาหะพยายามของคุณครูขุนศรีฯ, ซึ่งได้แสดงให้เห็นชัดแจ้งว่าท่านมีลักษณะทุกอย่างของ “ครูแท้”.”

เมื่ออาจารย์ขุนศรีฯ กลับจากประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว ท่านก็ไม่ได้มีโอกาสทำงานวิจัยอีกเลย ท่านมีผลงานตีพิมพ์ในจดหมายเหตุทางแพทย์เพียง ๓ เรื่องเท่านั้น คือ

- ๑) ขุนศรีภิษั. พยาธิปล้อง (Cestodes). จดหมายเหตุทางแพทย์ ๒๔๗๘;๑๘:๒๙๓-๓๐๙.
- ๒) ขุนศรีภิษั. วัณโรคเยื่อปอดท้อง. รายงานผู้ป่วยหนึ่งราย. จดหมายเหตุทางแพทย์ ๒๔๘๑;๒๑:๖๒๑-๕.
- ๓) ขุนศรีภิษั. คำสนับสนุนเรื่อง chloroma. จดหมายเหตุทางแพทย์ ๒๔๘๓;๒๓:๑๕๖-๘.

[หมายเหตุ: การสืบค้นนี้ใช้วิธีพิมพ์คำว่า “ศรีภิษั” ใน Thai Medical Index ของหอสมุดศิริราช]

มีเรื่องน่าสนใจอีกเรื่องหนึ่งคือชื่อบรรดาศักดิ์ของอาจารย์ขุนศรีฯ คำว่า “ภิษั” นั้นแปลว่า “หมอ, แพทย์” ส่วนคำว่า “ศรี” นั้นแปลว่า “มิ่ง, สิริมงคล, ความรุ่งเรือง, ความสว่างสดใส, ความงาม, ความเจริญ เช่น ศรีบ้าน ศรีเรือน ศรีเมือง” หรือใช้นำหน้าคำบาง

คำเป็นการยกย่อง^{๑๒} ดังนั้นชื่อบรรดาศักดิ์ของท่านนั้น
นับว่าตั้งได้เหมาะสมโดยแท้

อาจารย์ขุนศรีฯ เป็นอาจารย์ในแผนกพยาธิ-
วิทยา โรงพยาบาลศิริราช เป็นเวลา ๒๒ ปีระหว่างปี
พ.ศ. ๒๔๖๒-๒๔๘๔ ท่านได้ลาออกจากราชการในปี
พ.ศ. ๒๔๘๔ เพื่อประกอบอาชีพส่วนตัว มีคลินิก “สุ่ม
สวัสดี” และร้านยาในย่านเสาชิงช้าซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีใน
สมัยนั้น มีแพทย์ที่มีชื่อเสียงร่วมงานอยู่ด้วย เช่น นาย
แพทย์ประเสริฐ กังสดาลย์ นายแพทย์บุญเจือ ปุณโธณี
 เป็นต้น^๕ แต่ในปีถัดมา ท่านได้ทำหน้าที่เป็นอาจารย์
พิเศษสอนวิชาพยาธิวิทยาให้แก่บัณฑิตและนักศึกษาคณะ
ทันตแพทย์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และจุฬาลง
กรณ์มหาวิทยาลัยมาโดยตลอดจนถึงวันสุดท้ายของ
ชีวิตท่าน เมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๐๘ สิริอายุรวมได้
๖๘ ปี ๕ เดือน ๒๕ วัน^๕

[หมายเหตุ: บทความนี้เขียนขึ้นหลังจากที่ผู้นิพนธ์ได้มี
โอกาสบรรยายเรื่อง “พยาธิแพทย์ไทยในเวทีโลก” ใน
หัวข้ออภิปรายหมู่เรื่อง “IAP Thailand และบทบาทของ
พยาธิแพทย์ไทยในเวทีโลก” เนื่องในโอกาสฉลองครบ
รอบ ๙๐ ปี พยาธิวิทยา (ในประเทศไทย) เมื่อวันที่ ๑
กรกฎาคม ๒๕๕๒ ณ ห้องประชุมอภิตยาศรศิริราช
ตึกสยามินทร์ ชั้น ๗ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งผู้นิพนธ์ได้มีโอกาสนำเสนอบาง
ส่วนของบทความข้างต้นนี้ให้แก่ผู้เข้าร่วมประชุมในวัน
นั้น ถ้าท่านใดมีข้อมูลเพิ่มเติมว่ามีพยาธิแพทย์ไทยที่
เคยทำงานและมีผลงานวิจัยร่วมกับผู้ได้รับรางวัล
โนเบลอีกนอกเหนือไปจากอาจารย์ขุนศรีฯ กรุณาเขียน
เป็นบทความหรือแจ้งข้อมูลมาให้ผู้นิพนธ์ จักเป็น
พระคุณอย่างสูง]

เอกสารอ้างอิง

๑. Prommas C, Daengsvang S. Preliminary report of a study on the life cycle of Gnathostomiasis spinigerum. J Parasitol 1933; 19:287-92.
๒. คณะกรรมการจัดหาทุนศาสตราจารย์ นายแพทย์เฉลิม พรมมาส เพื่อส่งเสริมการศึกษาทางการแพทย์. อนุสรณ์ศาสตราจารย์ นายแพทย์เฉลิม พรมมาส เนื่องในงานสวดเทีญระลึกถึง และจัดหาทุนศาสตราจารย์ นายแพทย์เฉลิม พรมมาส ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๑๕. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมพงษ์, ๒๕๑๕.
๓. MacCallum WG. Textbook of Pathology, 5th ed., thoroughly revised. Philadelphia and London: W.B. Saunders Co., 1932.
๔. อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ รองอำมาตย์โท ขุนศรีภักษ์ (เทียบ สุ่มสวัสดิ์) ณ เมรุวัดธาตุทอง ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๐๘. พระนคร: โรงพิมพ์อักษรสาสน์, ๒๕๐๘.
๕. อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ นายแพทย์หลวงไตรภพยานการ และฉานภักศพ นางไตรภพยานการ ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔. พระนคร: โรงพิมพ์รวมมิตรไทย, ๒๕๑๔.
๖. ทิพย์ ผลโลก (บรรณาธิการ). เวชชนิสิต ๒๔๖๘ รวมรวมโดยนักเรียนแพทย์ชั้นปีที่ ๔ ในความอุปการะของคณะอาจารย์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พระนคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ, พ.ศ. ๒๔๖๘.
๗. Timothy Leary. Frank Burr Mallory and the pathological department of the Boston City Hospital. Am J Pathol 1933;54(Suppl): 659-72.
๘. สัญญา สุขพนันท์. การประชุมอภิปรายเวชกรรม-พยาธิวิทยาในศิริราช. สารศิริราช ๒๕๔๕;๕๘:๕๓๕-๔๖.
๙. George H. Whipple: the Nobel Prize in Physiology or Medicine 1934 ค้นเมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๒ จาก URL:http://nobel-prize.org/nobel_prizes/medicine/laureates/1934/whipple-bio.html
๑๐. Whipple GH. A hitherto undescribed disease characterized anatomically by deposits of fat and fatty acids in the intestinal and mesenteric lymphatic tissues. Bull Johns Hopkins Hosp 1907; 18:382-391.
๑๑. The Nobel Prize in Physiology or Medicine 1934 for their discoveries concerning liver therapy in cases of anaemia. ค้นเมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๒ จาก URL:http://nobelprize.org/nobel_prizes/medicine/laureates/1934/
๑๒. ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.